

Cesta ke kořenům

Zdařilý debut, v němž
sugestivní vypravěč
zastíní i exotické reálie

★★★★★

Prozaický debut Matěje Hořavy, zahrnující na čtyřicet krátkých povídek a fragmentů, přináší zajímavý pohled nejen na exotické (a přece povědomé) prostředí, ale také — pokud ne především — do myslí toho, kdo těmito místy putoval.

A snad jen v tomto bodě lze zahlédnout určitý „nedostatek“ knihy *Pálanka*: tedy že podtitul *Prózy z Banátu* trochu zavádí. Sugeruje totiž, že v centru pozornosti bude stát takřka výhradně pozoruhodná oblast rozprostírající se na rumunsko-srbských hranicích, s velkou pravděpodobností její obyvatelé, potomci českých přistěhovalců, možná i malebná krajina, která ji tvoří, a podobně. Podstata Hořavova vyprávění je však jiná. Přestože prostředkuje cenné informace o tomto unikátním území a mnohdy tak vyvrací některé stereotypy o sice pozapomenutém, ale „pohádkovém kraji plném krásných lidí mluvících obrozenou češtinou“ (jak je Banát zhusta prezentován cestovními kanceláři); hlavním hrdinou souboru není ani tak místo a jeho genius, ale cestovatel sám.

Tedy subjekt, vyprávějící ich-formou, je tím, co na sebe strhává pozornost. Osobnost vypravěče, který působí v jedné z takzvaných českých vesnic coby učitel, se tu méně, tu více přimíchává do banátských vyprávění a líčení a právě jeho prožívání a jeho vidění jsou poeticky určující. Na základě několika dílčích epizod i z jeho dřívějšího „mimobanátského“ života ho poznáváme zevrubněji: připomíná se dětství v severočeském městě během normalizace, studia na filozofické fakultě v Brně, pracovní stáž v Bavorsku, nejednou do vyprávění vstupuje i rodina, někdejší přátelé a lásky. Často se tak děje útržkovitě, mnohdy jde o bezděčnou vzpomínku či myšlenku, která se zrovna zrodí nad nějakou konkrétní banátskou skutečností; ovšem objevují se i samostatné, od vytknutého tématu (tedy Banátu) jakoby uhýbající kapitoly (k těm patří i „Druhý polibek“, jedna z nejsilnějších povídek souboru).

Je pak zřejmé, že svazek krátkých textů, jakýchsi obrázků členité mozaiky se společným jmenovatelem Banát, spíše než jakýmsi beletrizovaným cestopisem bude z velké části zobrazením vnitřní cesty vypravěče za sebou samým. Hlavní ambicí přitom asi není sklenout oblouk ve vývoji prožívajícího hrdiny ve smyslu finálního nalezení ráje vlastního srdce uprostřed panenské země (byť i k této poloze nemají některé pasáže daleko), pravděpodobněji jde o snahu zachytit jakési vnitřní „chvění“ v životě hrdiny: drobná pohnutí, uvědomění či prozření, která pro dotyčného mohou být rozhodující.

I to je zřejmě důvod, proč je ve výsledném tvaru tolik nápadný jazyk. Kromě toho, že si autor

všimá lexikálních i tvaroslovných specifik banátské řeči (lze se třeba dozvědět, co je to *boží posl*, *cuika*, *director* či *košava*), záměrně zvýrazňuje i samu zvukovou stránku svých textů a jejich vnitřní členění. Jednotlivé texty se tak rytmizují do množství menších jednotek a relativně krátkých výpovědí se spoustou středníků, dvojteček a závorek, čímž opět odráží vnitřní těkavost a přerývanost myšlení svou podstatou neustále hledajícího člověka.

Svým ustrojením lyrický vypravěč si proto pochopitelně všimá hlavně detailů a jednotlivostí banátského světa: zbystrněně vnímá bouřku, zimu, svou nemoc, popisuje stavení, které obývá, své žáky a zdejší lidi, všimá si jejich podobností i specifik. Zatímco vedle nich několik let žije a pracuje, nemůže si nevšimnout jejich pokorné sounáležitosti a vyrovnanosti, která z nich přes veškeré obtížné podmínky vyzauje. O idylu se však nejedná, celková nálada je — právě i díky osobnímu pohledu na věc — spíše melancholická. Ve výsledku se pak jedná o velmi poučenou, koncentrovanou a přitom sugestivní knihu, v níž se zřetelně a ku prospěchu věci promítá autorův osobní vztah k tématu. Otázku, zda by byl autor tento výkon schopn zopakovat s tématem jiným, ponechme na příště.

Marek Lollok

**Matěj Hořava: *Pálanka*.
Prózy z Banátu, Host, Brno 2014**